

Stručni rad

OD IDEJE U UČIONICI DO EUROPSKOG PARLAMENTA

dr. Aleš Marđetko:

OŠ dr. Franjo Žgeč Dornava

Sažetak

Svrha članka je pokazati kako su autor kao učitelj i dvoje nadarenih učenica 8. i 9. razreda osnovne škole iz jednostavne ideje ili inicijative uspjeli stvoriti zbirku od tri slikovnice o novijoj povijesti Slovenije. To su sadržaji o stvaranju neovisne Slovenije, ratu za Sloveniju i ulasku Slovenije u Europsku uniju. Spomenute slikovnice osobno je primio predsjednik Borut Pahor, koji nas je i osobno primio. Slikovnice su među 5000 knjiga koje godišnje izdaju dječja književnost u izdavačkim kućama u Sloveniji i jedine su s ovom vrstom sadržaja; mogu se naći na policama gotovo svih knjižnica u Sloveniji i redoviti su vodič školama u stvaranju proslava povodom državnih praznika. Predstavljene su na slovenskom sajmu knjiga, slikovnica Miha spozna Evropsko uniju predstavljena je i u Europskom parlamentu u Bruxellesu.

U članku su predstavljene metode, oblici i metode rada koji su korišteni u izradi slikovnica, kao i poprečne vještine koje smo razvili tijekom rada i prezentacije naših slikovnica.

Ključne riječi: nadareni učenici, rad s nadarenim učenicima, metode rada, poprečne vještine, nacionalna povijest, slikovnice, životna iskustva

1. Uvod

Tko su nadareni ili koji su učenici nadareni? Talent se različito definira u različitim zemljama te u socijalnom i civilizacijsko-kulturnom okruženju. Isti se pojmovi često koriste u različitim značenjima. Definicije nisu ujednačene ni u europskim zemljama. U principu razumijemo kao talentirane one pojedince koji pokazuju iznimna postignuća na polju mišljenja. Talentirana osoba nije ona koja je pokazala iznadprosječna postignuća u određenom području kognitivne učinkovitosti ili opće inteligencije, već postignuće koje je svrstava u sam vrh raspodjele postignuća u ovoj sposobnosti (obično između 5 i 10 posto najučinkovitijih). Talent je dakle dio inteligencije (kao izuzetno visoke inteligencije) i obrnuto, inteligencija je dio talenta [1].

Talenat dakle znači izvrsnost u određenom području djelovanja ili u nekoliko aktivnosti istodobno; je razvojna osobina koja se u početnim fazama, u djetinjstvu, očituje kao potencijal, tj. kao karakteristično ponašanje, dok se u adolescenciji i ranoj odrasloj dobi smatra prepoznatim postignućem ili proizvodom koji prepoznamo kao izniman. S potpuno razvijenim talentom, tj. u odrasloj dobi, može se govoriti o izvrsnosti koja je rezultat talenta ili o izvrsnoj, visoko natprosječnoj, iznimnoj ili eminentnoj razini postignuća. To znači da je pojedinac razvio neovisne, inovativne strategije, koje se prepoznaju kao iznimne ili izvrsne, razvojem svojih potencijala i postizanjem iznimnih postignuća. Postignuće ili proizvod smatra se iznimnim (posebno ovo se smatra kreativnim) ako je originalan i ako je njegova vrijednost evidentna ili prepoznata te se cijeni u određenom kulturnom okruženju. Izuzetan je, dakle, onaj pojedinac koji je viši od većine, a ne samo iznad prosjeka [1].

Daroviti učenici ili. studenti su ona djeca i adolescenti koji pokazuju izrazito natprosječne (iznimne) osobine [1]:

- u intelektualnom (općenitom ili specifičnom) polju, što se uglavnom odražava u konvergentnom razmišljanju;
- u nastavi (općenito ili specifično - jezične, matematičke, društvene znanosti, prirodno, tehničko itd.) polje;
- u kreativnosti ili u inovativnim rješenjima na raznim poljima (u umjetnosti, znanosti, tehnologiji ili sportu), što se uglavnom ogleda u divergentnom, kreativnom razmišljanju, originalnosti i inovativnosti, fleksibilnosti i fluidnosti;
- u talentima, u jednom od umjetničkih područja - u glazbi, plesu, umjetnosti, drami, filmu, književnosti itd .;
- na psihomotornom i senzomotornom (ili fizičko-motoričkom ili sportskom) polju;

U socijalnim vještinama (npr. vještine vođenja) i

- na području samoregulacije (motivacija, emocije, metakognicija).

Kako navodi dr. Jurišević, nadarene učenike treba smatrati neovisnom skupinom učenika koja ima iznimne potencijale ili postignuća na polju učenja, koja opravdavaju individualizirane prilagodbe unutar

ru obrazovanje [2]. Daroviti učenici trebaju drugačija prilagođavanja od ostalih učenika. Treba im posvetiti dovoljno vremena i pažnje, a to je učiteljima ponekad teže ili potpuno nemoguće u kontekstu redovite nastave, gdje su uključene i druge skupine učenika. Zbog toga sam zagovornik dodatnih sati koji se izvode izvan redovne nastave, gdje nadareni učenici mogu maksimalno pokazati i razviti svoja jaka područja uz vodstvo učitelja. Proizvodi koji bi nastali koristili bi učenicima i nastavnicima. Sve tri slikovnice također su nastale tijekom dodatnih sati, izvan sati i izvan redovnog rasporeda.

2. Ideja za sadržaj slikovnica

Glavni motiv za početak rada bilo je otkriće učenica da danas ima malo mladih koji počinju pisati o domoljublju i nastanku države Slovenije. O ovoj temi postoji ogromna količina literature, ali ona je previše profesionalna ili preopširna za mlade, pa je ne vole upotrebljavati ili jih zbog opširnosti čak odvraća od čitanja ili učenja. Avtorice slikovnica je spomenuta tema jako zanimala, a i same su se susretale sa navedenim problemima, pa su odlučile izraditi obrazovni materijal koji će ponuditi znanje o nastanku države Slovenije svima - djeci, mladima i odraslima.

3. O autoricama

Autorice slikovnica o Mihecu i njegovom poznavanju novije slovenske povijesti su Jana Meško i Tajda Špes. Danas su uspješne studentice, u vrijeme stvaranja prve dvije slikovnice bile su učenice 8. i 9. razreda osnovne škole, a prilikom pisanja posljednje slikovnice bile su srednjoškolke. Registrirane su kao nadarene u 4. razredu osnovne škole. Područja njihova talenta bila su općenito intelektualno, kreativno, voditeljsko, sportsko, glazbeno, umjetničko, književno i dramsko.

4. O sadržaju slikovnica

4.1. Miha spozna kako je nastala Slovenija (Miha sazna kako je nastala Slovenija)

Slikovnica pokriva povijesnu kronologiju stvaranja Republike Slovenije, što bi moglo značiti da su autori prihvatili stereotipni opis, što nije istina. Pristup pisanju je drugačiji, originalan, jedinstven. U slikovnici su posebno fascinantne ilustracije, koje su također djelo autorica. Crteži su doista jednostavni, ali izuzetno učinkoviti, razumljivi i na mjestima gdje ih čitatelj knjige očekuje. Na početku knjige učenici pitaju čitatelja: „Što radite kad pada kiša i ne igrate se? ”Na sljedećoj stranici slijedi njihov odgovor. Iz nje saznajemo da će naslovni lik uz pomoć sjećanja svog djeda otkriti tajne i istinu prošlosti i sadašnjosti. Autorima ne ponestaje mašte ili ozbiljnosti u opisivanju događaja. Opisivanje povijesnih činjenica nije suho i dosadno.

Slikovnica s godinom izdanja 2015. napisana je na jeziku djece osnovnoškolskog uzrasta, ponekad čak prelazi ovu dobnu razinu, ali to joj ne nanosi »štetu«; štoviše:

čitatelj ima osjećaj da autori ne samo da poznaju povijest i prošlost, već su upoznati i sa trenutnim događajima. Knjiga je izvrstan alat za predmete u kojima se osnovci upoznaju s društvom, domaćim okolišem i poviješću. Ako dođe u ruke učitelja likovne kulture, zasigurno će biti dobrodošao i u ovom predmetu. Ilustracije su izražajne, s jasnom porukom i umjetnički savršene. Jana Meško i Tajda Špes crteže su obogatile fotografijama i drugim umjetničkim izrazima, što znači da u knjizi možemo pronaći i kolaže.

Slikovnica je zasigurno važan knjižni doprinos razumijevanju slovenske povijesti i neovisnosti. Njegova je vrijednost također velika jer su je napisali osnovnoškolci. Knjiga je dokaz da ne trebaju presude i predrasude o osnovnoškolskoj djeci i mladima, da ne znaju dovoljno o povijesti svoje zemlje i njenim simbolima.

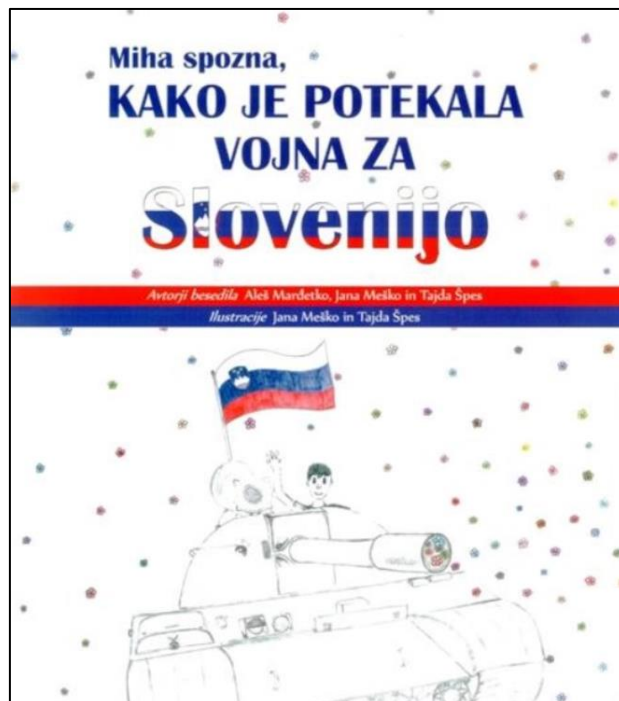

Slika 1: Naslovnica slikovnice Miha spozna kako je nastala Slovenija

4.2. Miha spozna kako je potekala vojna za Sloveniju (Miha sazna kako je tekao rat za Sloveniju)

Junak knjige, osmogodišnji Miha, nakon razgovora sa djedom o ratu za Sloveniju nije mogao cijelu noć zatvoriti oči. Kroz glavu su mu sijevale slike tenkova, pušaka, vojnika i prestrašenih ljudi. Odmah ujutro otišao je do kuće u kojoj su živjeli djed i baka kako bi mu djed mogao reći više o ratu u kojem se borio i za neovisnu Sloveniju. Knjižica je nastavak slikanice Miha sazna kako je nastala Slovenija [3]. Autori su otkrili da mnogi mladi ljudi ne znaju priču o onome što se dogodilo tijekom rata za neovisnost Slovenije. Mlađi prihvaćaju rat 1991. godine kao povijesnu činjenicu koju su im prezentirali njihovi učitelji na satima povijesti. Oni koji su to iskusili, međutim, puni su emocionalne

empatije, ponosa i poštovanja. Autori su primijetili da jedna knjižica može imati ogroman utjecaj i da se svijest o domovini može proširiti.

Slika 2: Naslovnica slikovnice Miha spozna kako je potekala vojna za Slovenijo

4.3. Miha spozna Evropsko uniju (Miha upoznaje Evropsku uniju)

Slikovnica Miha upoznaje Evropsku uniju [5] nastavlja priču iz prve dvije knjižice i djeluje svježije i razigrano. Knjižica govori o stvaranju Evropske unije, karakteristikama, idejama i ciljevima Evropske unije. Uz pomoć europarlamentarca Franca Bogoviča poučna knjižica došla je u svaku slovensku osnovnu školu i knjižnicu.

Slika 3: Naslovnica slikovnice Miha spozna Evropsko unijo

5. "Glas učenica" tokom stvaranja slikovnica

Naša škola, nazvana po poznatom pedagogu, domaćinu dr. Franjo Žgeč, slijedi svoje glavne smjernice o tome kako bi učenici trebali raditi u školi: "Učenik treba biti sukreator u procesu učenja, a ne samo slušatelj (Franjo Žgeč, 1923)!"

Kao učitelj nastojim što više slijediti Žgečeve smjernice; kako tijekom redovnog školskog rada u učionici, tako i tijekom pedagoških aktivnosti izvan redovne nastave. Za mene je tako u odabiru projekta ključna suradnja učenika. Siguran sam, da je ključ poticanja djece na dodatni posao da im se i projekt sviđa. Da projekt osjećaju kao nešto svoje. Da je koncept rada sastavljen na takav način da se osjećaju odgovornima za uspjehe, pogreške, rezultate. Da postoji jasan cilj i nagrada. Učenici to onda stvarno uzimaju zdravo za gotovo, a ne samo kao nezanimljivu dodatnu obvezu. Zbog takvog načina rada inicijatori nekih dodatnih poslova često su i sami učenici. Kad daju ideju, razgovaramo zajedno, predstavljamo ciljeve, biramo metode, konvergiramo stavove, prilagođavamo se, dijelimo posao i provodimo stvar.

To je bio slučaj i sa stvaranjem slikovnica. Učenice su do mene došle već sa jasnom idejom o čemu će biti riječi u slikovnicama. Već su imale razrađen koncept sadržaja i idejni dizajn za izgled slikovnica. Tijekom rada same su bile odgovorne za odabir relevantne literature. Kao mentor djelovao sam samo kao njihov vodič, posebno u vođenju djela u svjetlu svijesti da će slikovnice biti namijenjene prvenstveno mlađim učenicima. Uputio sam ih učiteljima koji predaju u nižim razredima kako bi stekli kurikulum za predmete Društvo (za 4. i 5. razred) i Učenje o okolišu (za 1., 2. i 3. razred). Zatim su preučile gore spomenute nastavne planove i programe za sve razrede, izvršile redukciju teksta i odabrale sadržaj prikladan za slikovnice. Također su bile potpuno neovisne u stvaranju ilustracija, posebno u odabiru oblika izražavanja i umjetničke tehnike. Također su bile uvelike neovisne u osmišljavanju programa na promocijama slikovnica.

Učenice su tako bile glavni izvođači i stvaratelji u procesu stvaranja slikovnica, od idejnog rješenja do objavljivanja i javne promocije.

6. Korištene metode

Tijekom našeg stvaranja korištene su mnoge metode rada, i to:

- Metoda objašnjenja: Nakon što su učenice dale svoju ideju, zajedno smo je ispitali i razgovarali o relevantnim podacima dostupnim za rad na sadržaju slikovnica. Kao mentor objasnio sam im događanja u periodu koji su željele prikazati u slikovnicama. Tako su stekle potrebna dodatna znanja, koja su im donijela zaokruženu percepciju sadržaja, suočile su se sa složenošću teme, a dobile su i smjernice za dodatno samostalno razmišljanje i daljnji individualni rad.
- Metoda intervjua: na temelju vlastitog iskustva, razumijevanja i ponašanja učenice su aktivno sudjelovale u stvaranju sadržaja. Kao učitelj komentirao sam, dopunjavao i sažimao njihove informacije i ideje u ciljanu ili željenu cjelinu.
- Metoda rasprave: kao logičan nastavak rada koristili smo i metodu rasprave. Pritom smo uskladili sva oprečna mišljenja, objasnili pružene informacije i stavove, stekli nova znanja i produbili razumijevanje za tijek rada.
- Moždane oluje / brainstorming: nezamjenjiva u našem radu bila je metoda brainstorminga. Razmjenjivali smo ideje o temama, sadržaju, ilustracijama, tehnikama ilustracija, isticali probleme i tražili rješenja. Ideje smo zapisali na papir ili na ploču.

- Metoda rada sa slikama, kartama i fotografijama: učenice su ovu metodu shvatile kao svoju i pažljivo je primijenile, jer su slike i fotografije koje prikazuju događaje u vremenu povezane s temom bile važan izvor za pisanje sadržaja. Također su poslužile kao konceptualna osnova za ilustracije. Za veću transparentnost i preglednost sadržaja slikovnica, učenice su uz pomoć mentora izrađivale i karte.
- Metoda „bilanca uspjeha“: tijekom rada koristili smo ovu metodu kako bismo nekoliko puta procijenili obavljene posao, izrazili kritiku i poticali jedni druge. Izvršili smo osvrt na obrađeni sadržaj i osmislili put prema naprijed.
- Metoda evaluacije rada: na kraju rada predstavili smo rezultate, saznali što smo naučili ili naučili, čime smo bili zadovoljni, gdje su točke koje smo lošije izveli i koje ćemo morati eliminirati u daljnjem radu . Također smo procijenili kako će nova znanja i iskustva utjecati na naš budući život – učenje za život.

7. Korištene poprečne vještine

U radu smo koristili i razvili sljedeće poprečne vještine:

- Argumentacija: posebno pri odabiru teme, bitnih izvora, pri odabiru sadržaja ilustracija i sortiranju podataka koje smo smjestili u sadržaj.
- Rad sa izvorima i istraživanje: definitivno potrebna vještina u našem radu. Bilo je potrebno odabrati prave i korisne izvore, kritički ih procijeniti, procijeniti njihovu vrijednost za naš rad i istražiti povijesne fakte vremenskog okvira o kojem govore slikovnice. Slijedila je prezentacija slijeda i uzročno-posljedične povezanosti događaja u Sloveniji i Jugoslaviji sa događajima u svijetu i Europi.
- Suradnja i komunikacija: između nas, glavnih aktera stvaranja, i komunikacija s izdavačkom kućom, ostalim učiteljima, sponzorima ...
- Kreativnost: to se pokazalo u izboru teksta, dizajnu teksta, izradi ilustracija, izboru tehnike izrade ilustracija i dizajnu slikovnice za tisak.
- Samoregulacija: unatoč fleksibilnom rasporedu rada i radu izvan redovne nastave, tempo rada morao se prilagoditi rokovima izdavačke kuće, rad na samoj slikovnici trebao se smjestiti uz ostale izvannastavne aktivnosti i redovite obveze škola.
- Upotreba informacijske i komunikacijske tehnologije (IKT): upotreba IKT bila je neophodna za pisanje teksta, dizajniranje i pripremu ilustracija te pripremu slikovnica za tisak.

8. Mišljenje autorica

Tajda i Jana: »Osjećaji izrade slikovnica bili su živopisno obojeni. S jedne strane, bili su uzbudljivi jer u početku nismo postavljali detaljne ciljeve. Nismo ni sanjali što će biti od svega ovoga. S druge strane, ponekad je bilo prilično zamorno, jer smo povijesne činjenice morali uvrštavati u slikovnice i na zanimljiv način ih ugrađivati u priče. Također je bilo potrebno postići ocjene iz različitih predmeta, zbog čega je pisanje izvan nastave u to vrijeme bilo toliko teže i dugotrajnije. Stekli smo puno pozitivnih iskustava. Učili smo o povijesnim događajima i činjenicama za koje nismo niti čuli u prošlosti, poboljšali smo pisanje priča, bili smo spremni učiniti više i s više žara. Stvaranje slikovnica pridonijelo je činjenici da danas imamo drugačiji pogled na nacionalnu povijest. Najljepši osjećaji pojavili su se nakon zadnjeg pregleda svake slikovnice i kad smo ih svježe dobili iz tiskare.

Pri izradi ilustracija bili smo motivirani i sabrani, osjećaji su bili sjajni. Crtanje na određenoj temi, udublivanje u nju i istodobno bilježenje svih detalja bilo je teško, ali uzbudljivo. Bili smo svjesni da stvaramo proizvod kojim se želimo ponositi. Ilustracijom knjiga stekli smo puno znanja i iskustva na polju crtanja.«

9. Dokazi o našem radu

O uspjehu obavljenog posla govore sljedeći dokazi: vlasnik svih slikovnica je predsjednik Borut Pahor; Među 5000 knjiga koje godišnje izdaju dječja književnost u izdavačkim kućama u Sloveniji, slikovnice su jedine s ovom vrstom sadržaja; mogu se naći na policama gotovo svih knjižnica u Sloveniji; oni služe kao pomoć i vodič školama u stvaranju proslava na državne praznike. Slikovnice su predstavljene na Slovenskom sajmu knjiga u Ljubljani i u Europskom parlamentu u Bruxellesu.

10. Zaključak

Rad s nadarenim učenicima nije se temeljio na propisanim smjericama i utvrđenim obrascima. Bilo je tu još nešto. Zajedno smo si dopustili biti odvažni, biti drugačiji. Usudili smo se. Ovo je, barem za mene kao mentora, suština rada s nadarenima - biti izvan okvira, ići dalje od rutine redovitog školskog rada. Na taj su način nadareni učenici pokazali svoje znanje, sposobnosti, motivaciju, radni žar ... Opravdali su status nadarenih osnovnoškolki. I na kraju, ali ne najmanje važno, ovakvim načinom rada stekli smo cjeloživotna iskustva i nova ponašanja koja će nesumnjivo pozitivno pridonijeti razvoju polja karijere i osobnom razvoju osobe. Dokazi o našem radu nalaze se na policama s knjigama u cijeloj Sloveniji.

11. Literatura

- [1] Bezić, T. i sur. (2019.): Stručna polazišta za ažuriranje koncepta otkrivanja darovite djece, učenika i studenata i obrazovnog rada s njima. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za obrazovanje.
https://www.zrss.si/pdf/strokovna_izhodisca_nadarjeni.pdf (12. 2. 2020).
- [2] Juriševič, M. (2011): Obrazovanje darovitih. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za obrazovanje. http://pefprints.pef.uni-lj.si/1200/1/pp_329-345.pdf (12. 2. 2020).
- [3] Marđetko, A., Meško, J., Špes, T. (2015): Miha spozna, kako je nastala Slovenija. Biš: Pika; Dornava: OŠ dr. Franja Žgeča.
- [4] Marđetko, A., Meško, J., Špes, T. (2016): Miha spozna, kako je potekala vojna za Slovenijo. Biš: Pika.
- [5] Marđetko, A., Meško, J., Špes, T. (2017): Miha spozna Evropsko uniju. Biš: Pika.